

Leenheren van Acquoy deel 2 (1228-1703)

Door A. F. Verstegen

In leenheren van Acquoy deel 1 (1228-1756) werden de leenheren 1 t/m 22 genoemd. In dit artikel zullen we de akten (oorkonden) laten zien wanneer en door wie deze leenheren werden beleend met Acquoy. Als we schrijven dat Acquoy vererfd of verkocht wordt, dan wordt hiermede bedoeld het slot van Acquoy met de daarbij behorende landerijen en de hoge- en lage rechten behorende bij de heerlijkheid van Acquoy.

De regeerders over Acquoy waren voor 1228 de hertogen van Gelre, na de hertogen waren dat de burggraven van Van Voorne. Dan komt Acquoy onder het gezag van Karel de Vijfde in 1515 en na hem bij zijn zoon Philips de II. Na het plakkaat van "verlatinghe" in 1581 waarin de staten van Holland het gezag van Philips de II niet meer erkende was het de bedoeling om Willem van Oranje de nieuwe graaf en heer der Nederlanden te erkennen. Dit werd in een oorkonde vastgelegd. De inhuldiging waarbij Willem officieel tot graaf verheven zou worden heeft nooit plaats gevonden want op 10 juli 1584 twee dagen voor de geplande inhuldiging werd Willem vermoord door Balthasar Gerards. Na 1703 kwam Acquoy onder het gezag van de Staten van Holland en West-Friesland.

Oorkonde Willem van Oranje Heer der Nederlanden 1584

Bovenstaande machthebbers gaven Acquoy in leen aan een leenheer en deze leenheren gaven hun bezittingen en leenrechten aan een leenman. Na het overlijden van de leenheer vererfde Acquoy op zijn zoon of dochter. De nieuwe leenheer, leenvrouw kreeg de leenrechten nadat hij/zij de leeneed had afgelegd aan zijn machthebber. Hij beloofde de heer goed manschap en zijn leven lang trouw te zijn. Dit werd dan in een oorkonde, verleibrief vastgelegd. Hieronder

zullen we enkele van de 22 belangrijkste oorkonden vermelden. Acquoy wordt in deze oorkonden op verschillende manieren geschreven. Zo zien we Acoy, Accoy, Ackoy, Ackoye, Accoije Akoy, Akkoy, Akkooi en Acquoy.

De oudste oorkonde is van 1330 hierin staat dat graaf Willem van Henegouwen zijn neef Gerard van Voorne, burggraaf van Zeeland, meedeelt dat Acquoy niet meer leenroerig is aan de graven van Gelre. Omdat er veel onwaarheden op het internet staan betreffende de geschiedenis van Acquoy zullen we de bijbehorende oorkonden laten zien.

1330

Graaf Willem van Henegouwen geeft Gerard van Voorne huis Acoye.

Oorkonde in de hedendaagse taal.

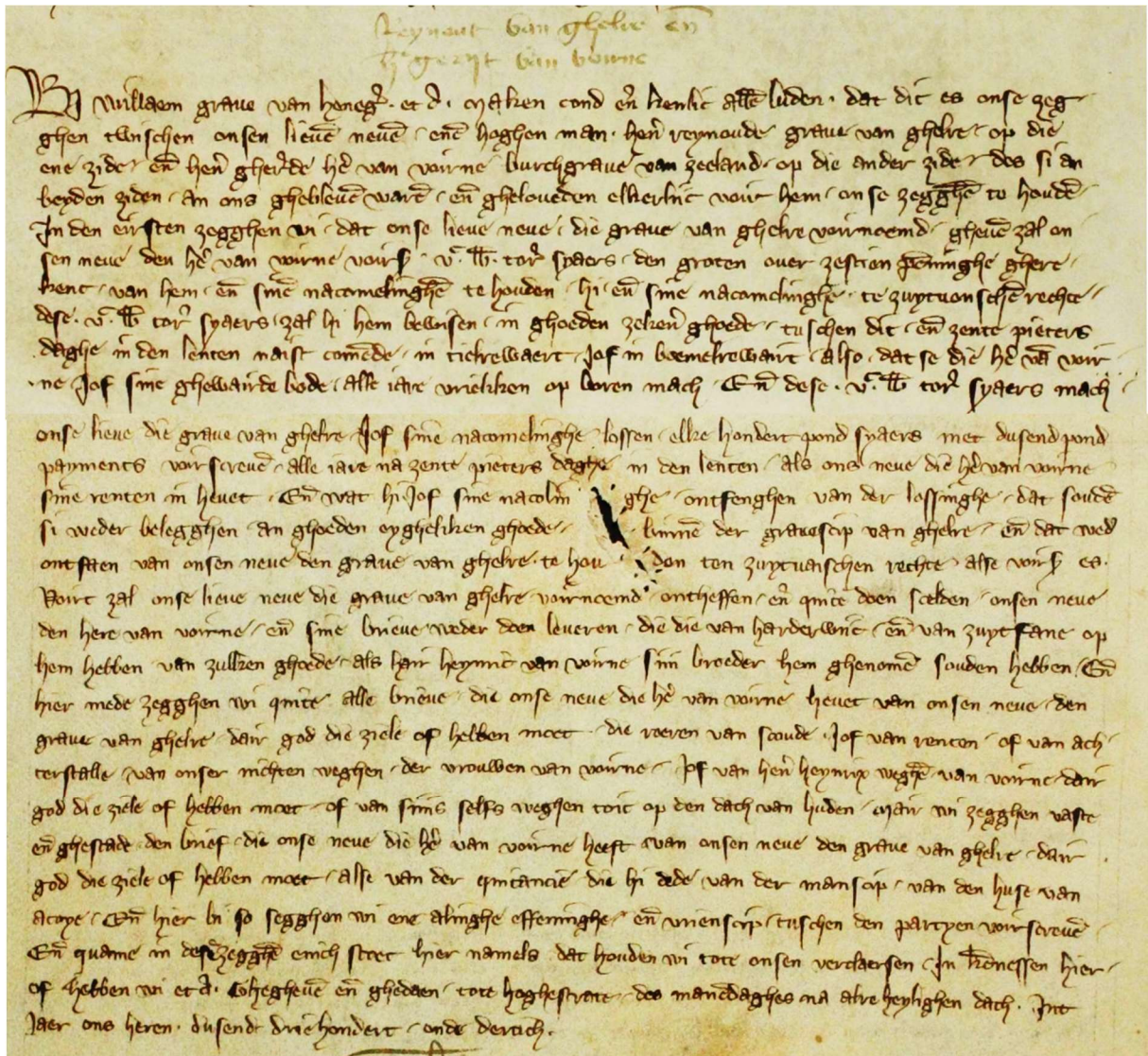
Willem van Henegouwen maakt bekend aan alle lieden dat het meningsverschil tussen zijn lieve neef Gerard van Voorne, burggraaf van Zeeland en Reinout graaf van Gelre elkaar beloven en zich zullen houden aan de overeenkomst. Gerard moet betalen 16 penningen voor St. Pieter dag (22 februari) volgens Zutphense rechten, voor de goederen in de Tielre- en Bommelerwaard. De brief die de heer Van Voorne heeft van wijlen de heer Reinout blijft van kracht. De nakomelingen van Van Voorne hoeven niet meer de eed van trouw en manschap af te leggen. Huize Acoye is niet meer leenroerig aan de graaf van Gelre. Datum maandag na de Allerheiligen dag (1 nov.) 1330.

Oorkonde in extenso.

Reynout van Shelre en Seyrayt van Voorne

Wi Willaem grave van Henegouwen et di (en Goden) maken cond ende kenlic allen luden dat dit es onse geghen twischen onsen lieden nede, enen hoghen man here Reynoude grave van Shelre op die ene zide en here Gherade here van Voirne, burchgrave van Zeeland, op die ander zide, des si an beyden ziden an ons gheblede ware, en gheloveden elkerlijc voir hem onse zegghe te houde. In den eirsten zeggghen wi dat onse lieve nede die grave van Shelre voirnoemd gheden zal onsen nede den here van Voirne voirnoemt. (16 munt ?) syaers, den groten over zestien pennin-ghe gherekent, van hem en sine nacomelinghe te houden hi en sine nacomelinghe te Zuytvenschen rechte. Dese (16 munt ?) syaers zal hi hem bewesen in ghoeden zekern ghoede tusschen die ende zente Pieters daghe in den lenten naist comende in Tielrewaert of in Boemelrewaert, also dat se die here van Voirne of sine ghewairde bode alle jarhe vrichken (verichten) op boden dach en dese (16 munt ?) syaers mach etc. etc. God die ziele of hebben moet, of van sijne selfs weghen, toit op den dach van huden; mair wi zeggghen vaste en ghestade den brief die onse nede die here van Voirne heeft van onsen nede den grave van Shelre, dair God die ziele

of hebben moet, alle van der quitancie die hi dede van der mancap (manschap) van den huse van Acoye. En hier bi so segghen wi ene alinghe effeninghe ende vrienſcap tusschen den partyen voirschreven; en quame in desen zegghe enich stoer hier namels, dat houden wi tote onsen verclaersen. In kennessen hierop hebben wi ghegheven ende ghedaen tote Hoghe-grave des manendaghes na Alre Heylighen dach int jaer ons Heren dusend driehondert ende dertich (1330).

Oorkonde uit 1330

Dat de heren Van Voorne invloedrijk waren blijkt bij het opmaken van de balans van hun werken. Te noemen zijn onder meer de kerken, waarvan de heren Van Voorne de begeving hadden, Oostvoorne, Ouddorp, Rockanje, Zwartewaal, Acquoy en de kerk te Den Briel.

1366

Na het overlijden van Gerard van Voorne in 1366 krijgt zijn oudste dochter Machteld lijflicht

(vruchtgebruik) van Acquoy en haar zus Catharina van Voorne(burch) wordt eigenaresse van Acquoy. Haar zoon Godfried van Loon, heer van Heinsberg erft Acquoy na haar overlijden en verkoopt Acquoy in 1371 aan Otto van Arkel, heer van Heukelum. Zal van deze verkoop van Acquoy door Gerard van Loon aan Otto van Arkel, heer van Heukelum de originele oorkonde en de inschrijvingen van deze oorkonden in de boeken van de Leen- en Registerkamer (LRK) van Van Voorne en van Van Arkel hieronder plaatsen.

1371

Oorkonde in de hedendaagse taal.

Godfried van Loon Heer van Heinsburg maakt bekend aan alle lieden dat hij het slot van Acquoy met de daarbij behorende Hoge- en Lage rechten van de Heerlijkheid Acquoy, tienden rente, visserij en vogelij te water en te land met alle toebehoren, zoals zijn lieve moeder (Catharina van Voornenburg) bezeten had, verkocht heeft aan Otto van Arkel, heer van Heukelum. En wij bekennen dat heer Otto van Heukelum alle penningen voldaan heeft.

Voorts maak ik bekend dat Mechteld van Voorne, gravin van Zeeland, de leenrechten van Acquoy krijgt van haar zwager Otto van Arkel (Van Heukelum). Als bewijs van waarheid hebben wij onze zegels onder deze brief gehangen op de 2^e februari 1371.

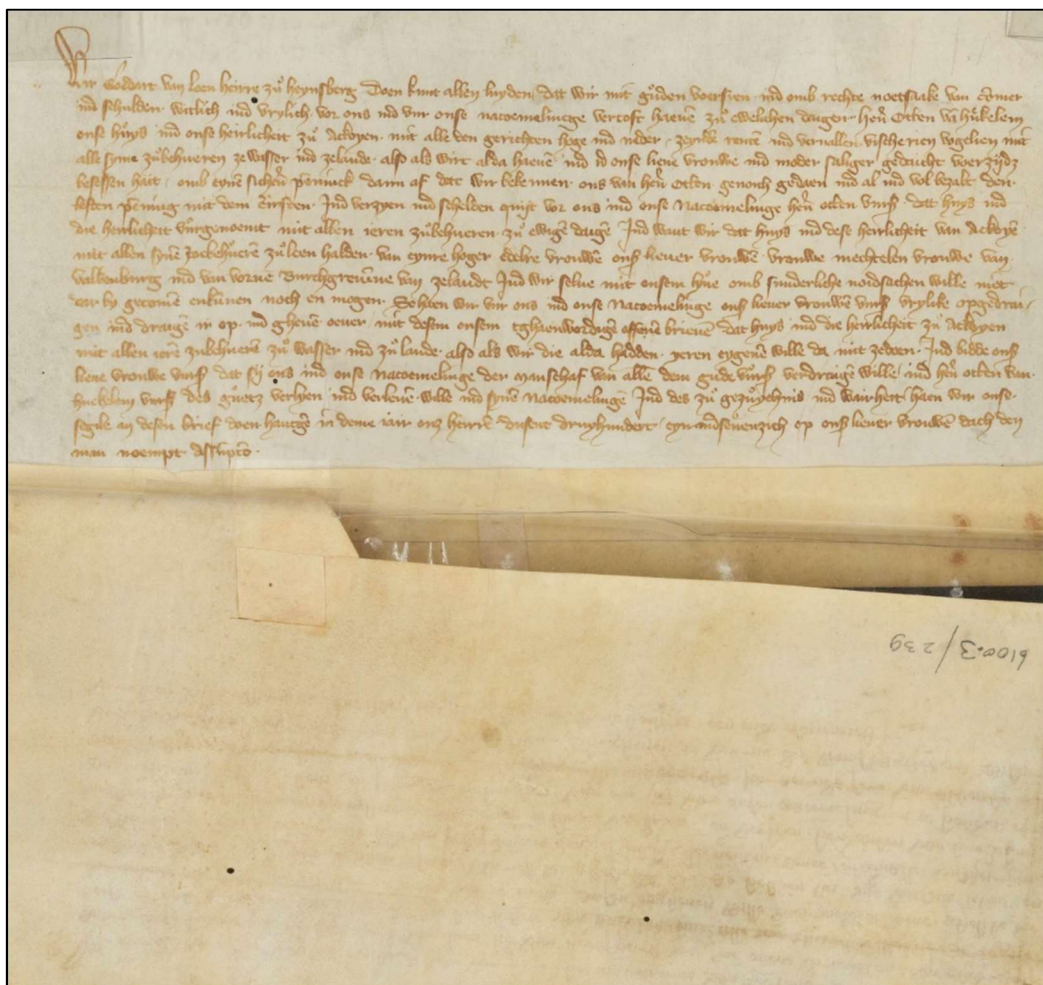
Merk op dat in 1371 Mechteld van Voorne de eerste leenvrouw van Acquoy is die we kennen.

Oorkonde in extenso.

Wij Godfried van Lone Keere van Keynsburch doen cont en bekenne allen luiden dat wij mit goeden voirzien ende om rechte nootsaken wille van commer en schulden wittelic en vrijlic voir ons en onssen nacomelingen vercocht hebbe ten eweliken daghen Keeren Otten van Hokelem onsse Kuijs en onsse Keerlicheijt tot Akoyen mit de gherechte Hoge en Neder-tiende en renten en vervallen vusscheriye voghelriye en mit allen sijne toebehore te water te lande alsoe als wij 't hebben en soe onsse lieve vrouwe en moeder (Catharina van Voornenburg) dair Goode zij lof hebben moet voirtijts beseten had om eenen zekere pennen daeraf des wij bekenne ons van Keeren Otten ghenoech gedaen en al ener wel betaelt de leste penningen metten eerste en stelden quite voir ons en onse nacomelingen Keeren Otten voirseijt dat Kuijs en Keerlicheijt voirnoemt mit allen toebehoren tot eweliken daghen en want wij dat Kuis en Keerlicheijt van Akoyen mit alle horen toebehoren te leen houden van eenre Hoge edelen vrouwe onsse Keeren vrouwe Machtelt vrou van Valkenburch en van Voirne en burch Gravinne van Zeeland en wij zelve mit onsse live om sonderlingen nootsaken wille met dair bij gecomen en connen noch en mogen soe hebben wij voir ons en onssen nacomelingen) onse Keeren vrouwen voirseijt

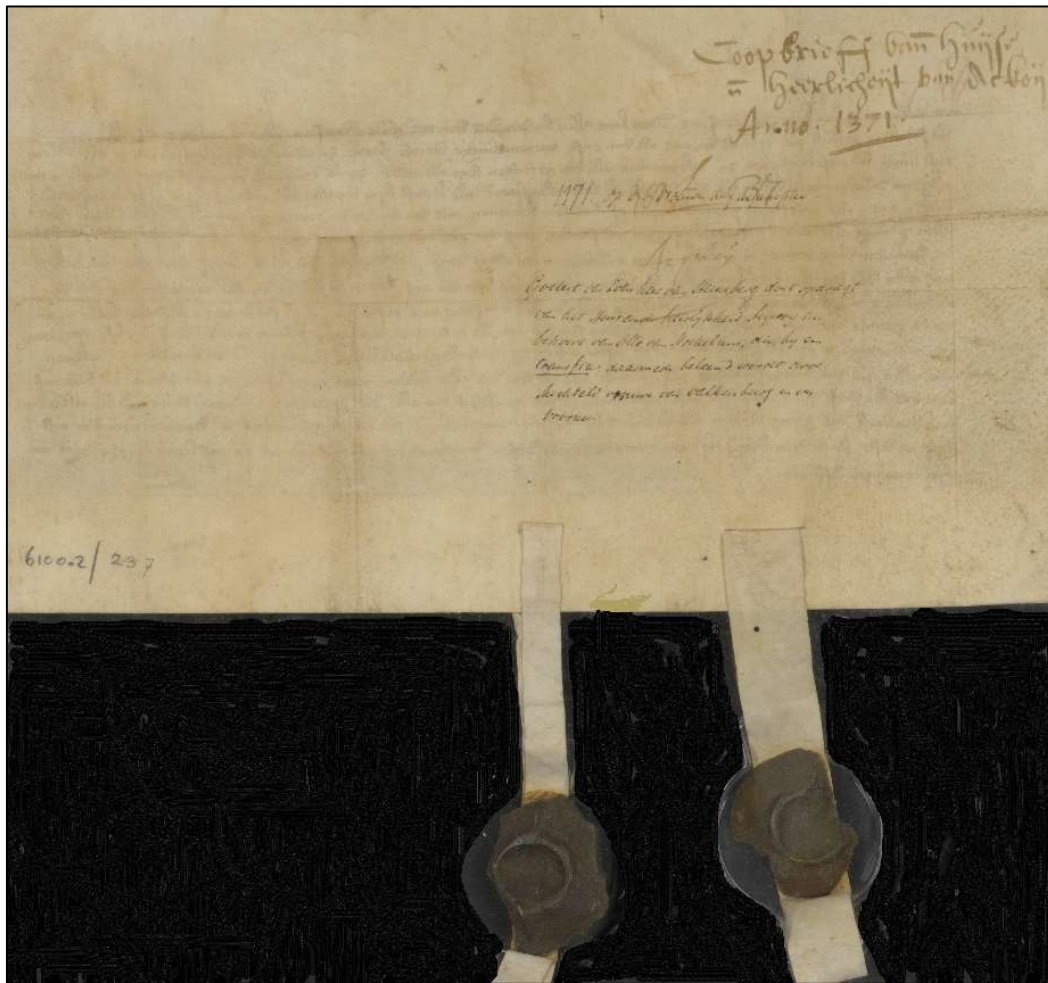
vrijliken op gedragen en dragen hair op en geden mit dese teghenwoirdige open brief dat Kuijs en die Heerlicheijt van Okoyen mit allen hoiren toebehoren te water en te lande alsoe als wij die dair hadden haren vrije eijghenen wille dair mede te doene en bidden onssen Heere vrouwen voirseijt dat sij ons en onssen nacomelingen dat manscip van allen desen goederen voirseijt verdragen wille en Heere Otten van Kokelem voirseijt den goeds verlijen en verlenen wille en sinen nacomelingen en des te eenre getuigenis en waarheijt hebben wij onssen zeghelen aen desen brief doen hangen in den jair ons Heeren 1300 een en 't zeventich op onsse Heeren vrouwendah (2 februari) die men noemt assumptio.

Hieronder de originele oorkonde met zegels uit 1371 daaronder dezelfde oorkonde uit de boeken van de Leen- en Registerkamer (LRK) van Van Voorne en van Van Arkel. Deze stukken komen uit het Nationaal archief, Zeeuws archief en Gelders archief.

Originele oorkonde uit 1371, de zegels hangen achter het omgeslagen blad

Achterzijde van de oorkonde

Op de achterzijde staat

Coopbrief van Huijse en Keerlicheijt van Ackoij Anno 1371.
1371 Op vrouwendag Assumtio (15 aug.).

Acquoy

Godert van Loen heer van Keinsberg doet opdracht van het
Huis ende Keerlijkheid Acquoy ten behoede van Otto van
Keukelum, die bij een transfix daarmede beleend wordt door
Mechteld vrouwe van Valkenburgh van Voorne.

(Transfix is een stuk dat aan de oorkonde is bevestigd, waarin staat dat
Mechteld van haar zwager Otto van Arkel, de leenrechten krijgt).

Dezelfde oorkonde uit het register van de leenkamer van Van Voorne

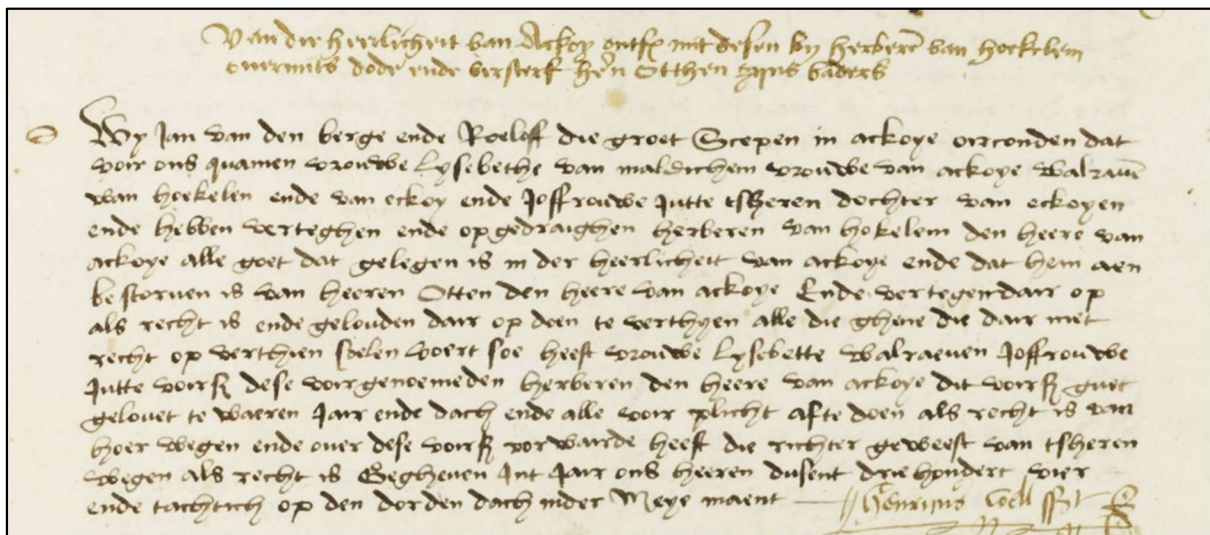
Van de heer Dick van Maren kreeg ik nevenstand wapen van Acquoy. Hij heeft dit wapen gevonden in een oud wapenboek dat gedateerd is eind 14^e eeuw. Dat wapenboek Armorial de Bettenville berust in het Nationaal archief te Frankrijk.

Nevenstaand wapen heeft Otto van Arkel laten ontwerpen voor de Heerlijkheid Acquoy.

Duidelijk is dat Acquoy in die tijd geschreven werd als Acqoye.

1384

Na het overlijden van Otto van Arkel, maken de schepenen van Acquoy, Jan van de Berghe en Roeloff de Groot een oorkonde op waarin ze bevestigen dat Lysbeth van Maldichem (vrouw van Otto) en hun kinderen Walraven en Jutte hun erfdeel over dragen (wat hun aanbestorven is) aan de zoon van Otto, Herbaren van Arkel, heer van Ackoye. Actum de 3^e mei 1384.

Oorkonde waarin staat dat Herbaren van Arkel de eigenaar is van Acquoy 1384

Oorkonde in extenso.

Van de heerlijkheit van Ackoy onsse met desen bij Herbert van Hoekelom onvermits dode ende versterf heer Otthen zijne vaderh

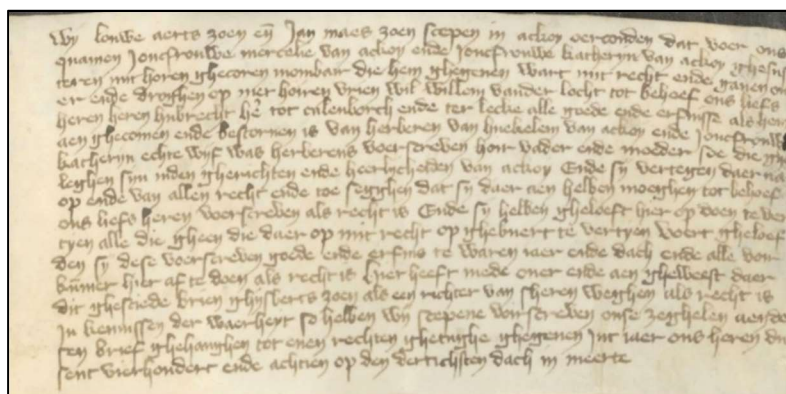
Wij Jan van den Berge ende Roeloff de Groot Schepenen in Ackoye oorkonde dat voor ons quamen vrouwe Lysbethe van Maldichem, vrouwe van Ackoyen Walraven van Hoekelom ende Ackoy ende jufrouwe Jutte de heere dochter van Ackoyen ende hebben verthege (alszien van) ende opgedraighen Herberen van Hoekelom den Heere van Ackoye alle goet dat gelegen in den Heerlicheit van Ackoye ende dat hem aanbestorven is van Heere Otten den Heere van Ackoy (Otto van Arkel, heer van Heukelum). Ende vertegen daerop als recht is ende

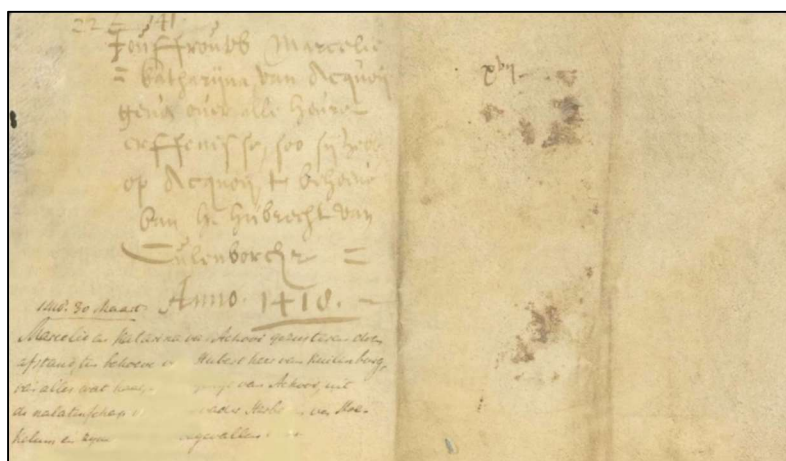
gelouden (beloven) daerop doen te vertheogen alle de ghene die daer met recht op vertheogen soelen voort soe heeft vrouwe Lysbeth Walraven joffrouwe Gutte voorschreven dese voorgenoemde Kerberen den heere van Ackoye dit voorschreven goet gelouet (belooft) te waeren jaer ende darbij aale voor plicht afte doen als recht is van hoer wegen ende ener dese voorschreven vorwaerde heeft die echter geweest van 't heren wegen als recht is Segghenen int jaer onse heeren dusent drie hondert vier en tachtigh op den dorden dagh Meye maent (1384).

1418

Na het overlijden van Herbaren van Arkel, heer van Ackooi, maken de schepenen Louwe Aertszn. en Jan Maeszn. een oorkonde op waarin staat dat Huibert van Culemborg de eigenaar wordt van Acquoy. In deze oorkonde doen de erfgenamen van Herbaren, Marcelle en Katarina van Ackooi gezusters afstand ten behoeve van, Huibert heer van Kuilemborg, van alles wat haar in het gericht van Ackooi uit de nalatenschap van hun ouders Herberen en Katherijn van Hoekelum toegefallen is. Anno 30 maart 1418.

Voorkant van de oorkonde uit 1418

Achterzijde van de oorkonde uit 1418

1454

De vrouw van Hubert van Culemborg, Yolante van Gaesbeek, geeft Acquoy na haar overlijden in 1454 aan haar broer Jacob, baron van Gaesbeek, Abcoude, Putten, Strijen, stadhouder

van Holland, erfmaarschalk van Henegouwen, raadsheer van het Hof van Holland, Zeeland en West-Friesland. Steeds blijkt dat Acquoy vererfd, verkocht wordt in de familie. Daarna komt Acquoy in handen van Willem van Boxmeer.

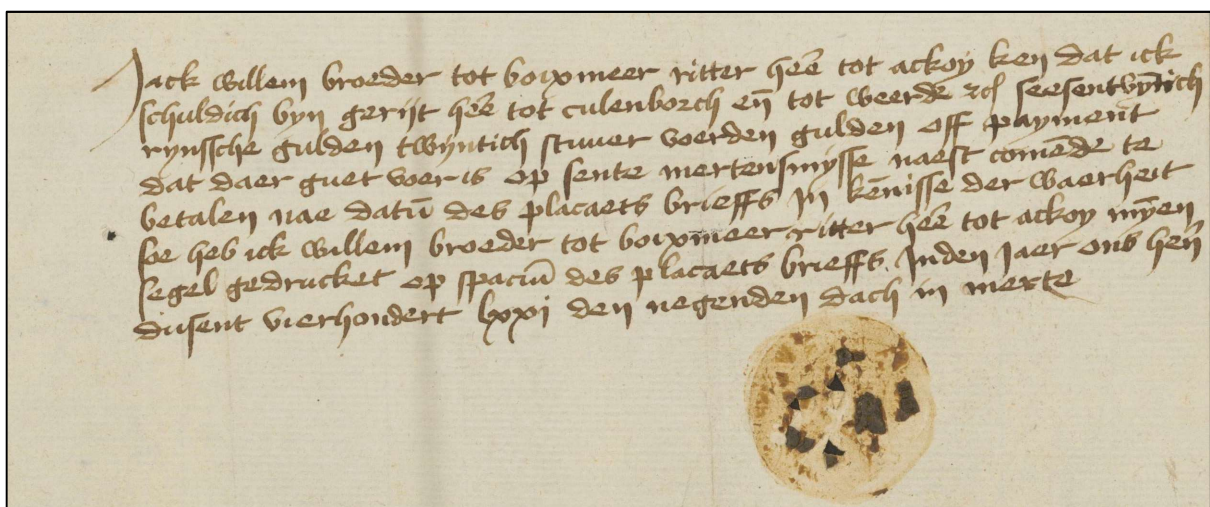
Jaques baron de Gaesbeke de Abcoude de Durstede et du Paysde (en het land) Putten et Strijen etc. 1459-1407

1471

Dat Willem van Boxmeer heer van Acquoy was blijkt uit onderstaande akte waarin Willem op de 9 maart 1471 erkend 26 Rijnse guldens schuldig te zijn aan Gerrit van Culemborg.

Akte in extenso

Ich Willem broeder tot Boxmeer ritter, heer tot Ackooy ken dat ick schuldich ben Serijt heer tot Culemborch en tot Weerdehof sesentwintich rijnssche gulden twijntich stuiver soerden gulden off paijment (betaling) dat daer guet soer is op Sente Mertensnyse naest comende te betalen nae datu des plaets brieffe kenisse der waarheit soe heb ick Willem broeder tot Boxmeer ritter heer tot Ackooy mijen segel gedruckt op ? des plaets brieffe in den jaer ons heere dusent vierhondert (1400) LXXX (71) den negenden dach in merke (9 maart 1471

Akte uit 1471

Willem van Boxmeer, verkoopt Acquoy in 1475 aan Jan van Montfoort. Na het overlijden van Jan van Montfoort in 1498 erft zijn dochter Agniese, Acquoy. Agniese van Montfoort is gehuwd met Jan van Cruijningen, heer van Heenvliet. Hun zoon Joost van Cruijningen verkoopt Acquoy in 1513 aan Floris van Egmond, graaf van Buren en Leerdam, heer van IJsselstein, Kortgene, Jaarsveld en Sint Maartensdijk, markies van Veere, stadhouder van Holland, Zeeland, Gelre en Friesland etc. etc. Wat opvalt is dat nu voor de eerste keer de koopsom van Acquoy wordt vermeld.

Floris van Egmond (1469-1539)

Floris van Egmond was een machtig en invloedrijk man, van hoog aanzien. In 1514 krijgt Floris opdracht van Keizer Maximiliaan van Oostenrijk om zijn kleindochter Maria naar de kroonprins in Hongarije te brengen. Het was een gevaarlijke tocht van Leuven naar Wenen. Hij slaagde erin om de 8-jarige bruid binnen zes weken in Wenen te brengen. Floris regelde veel (militaire) opdrachten voor de keizer en werd daar goed voor beloond. Zijn kasteel in Buren werd door Floris opgeknapt, onder leiding van de Italiaanse architect Pasqualini, werden de 170 kamers gemoderniseerd. Floris had twee dochters en één zoon Maximiliaan, vernoemd naar zijn keizer, Maximiliaan van Oostenrijk, de opa van Karel V.

Het vervolg verschijnt in het voorjaar van 2020.

Acquoy A.F.Verstegen okt. 2018
